

Усатий А. В. Твори Валерія Шевчука в позакласному читанні // Волинь-Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – Житомир, 2010. – №20. – С. 372-375

А. В. Усатий (м. Житомир).

Андрій УСАТИЙ

ТВОРИ ВАЛЕРІЯ ШЕВЧУКА В ПОЗАКЛАСНОМУ ЧИТАННІ

У статті розглянуто питання аналізу повісті „Сповідь” Валерія Шевчука.

Основні етапи вивчення художнього твору – це читання й ідейно-художній аналіз.

Первинне ознайомлення з художнім світом твору, його сприйняття розв'язують лише деякі проблеми методики літератури.

Питання аналізу художнього твору включає процес поглибленого вивчення тексту, метою якого є усвідомлення, сприймання учнями твору в цілому, проникнення в його зміст, роль, місце і значення кожного героя твору, зв'язок його й автора тощо.

Вирішити ці питання в процесі аналізу можна різними шляхами. Візьмемо для прикладу повість Валерія Шевчука „Сповідь”, в якій на основі містичної „стихії поганства” в образі головного героя, який перетворюється на вовкулаку, щоб у важких випробуваннях спокутувати скоєне ним зло. Сюрреалістичні дива відбуваються протягом усього твору, а врятувати головного героя може лише християнська віра з дотриманням усіх церковних канонів і каяття.

Розглядаючи лінії аналізу твору, спрямовуємо його на: події; героїв; соціальні чи моральні явища; чергування картин отже, в своїй суті зводимо до розкриття сюжету, пообразної характеристики, проблемно-тематичної суті твору й композиції, залишаючи поза увагою епоху, зв'язок з часом, авторської позиції в творі, стиль, художні особливості, роль пейзажу, передумови створення твору тощо.

В. Шевчук дещо по-своєму висвітлює вірування українців про вовкулаків: маючи на собі прокляття панотця, гордий, тихий писарчук перетворюється на потвору. Хто ж такий Вовкулака?

Легенди про вовкулаків є у всіх індоєвропейських народів. Вона належить до одного міфічного типу з відьмами, відьмаками й упирями. Це напівміфічні істоти, що стоять на переході від зооморфічного до антропоморфічного. Міф про них не розвивається гаразд у народній фантазії. „Кажуть, що вовками перекидаються самі знахарі, а часом обертають у вовків парубків, на котрих вони сердиті”¹.

Можливо, йдучи за текстом твору, В. Шевчук використав легенду про добричів, які „займалися збиральництвом, ні з ким не воювали, не вбивали тварин, не їли мяса, несли з собою мир, злагоду й божественну шану до природи”², на яких напали варвари, хотіли зробити з них воїнів, але це побачив Перун, котрий перетворив варварів на вовків, а добричів у овець.

¹ Іван Нечуй-Левицький. Світогляд українського народу. – Обереги, К., 1992. – С. 16.

² Плачинда С. Словник давньоукраїнської міфології. – К., 1993. – С. 18.

„Вовкулаки втікають до лісу й там живуть як вовки: вони нападають на худобу, але не жеруть її, а тільки душать”. „У них на шиї висить мотузок, і як розірвати його, то вовкулака відразу стає людиною”³.

Повість В. Шевчука починається із знайомства з мандрівником: „у порваній одежі, хоч колись, здається, це був пишний стрій”, його погляд „спочив на старій дерев’яній церкві, яка супроти звичаю стояла край села”⁴.

Звичайно, прочитавши перші сторінки, цікавимось, що ж буде далі? Що трапиться з цим героєм? Знаючи, що народився письменник у Житомирі, про який писав В. Короленко, задумуєшся, що обере для себе у цьому краї В. Шевчук. Так, його хвилювали проблеми, про які у свій час писав І. Огієнко. Отже, виділені компоненти аналізу набирають реального звучання: історичні умови, проблематика, погляд письменника і його позиція у розкритті вірувань українського народу.

Захопити читача у вир подій допомагають автору описи весілля, вони такі детальні, ширі, що ніби й сам читач виступає їх співучасником. Автор не називає багатьох учасників, більшість з них – безіменні. Перетворення молодого хлопця у вовка виступає зав’язкою твору.

Автор є глибоким знавцем народних традицій. З метою подальшої містифікації у канву твору вплітається символ чисел. Ми з’ясовуємо, що за столом у сотниченка „було семеро” парубків. Число сім буде повторюватися. Чому ж автор називає саме це число?

В числі сім закорінене Дерево Роду, воно є священною математичною кратністю⁵, яка проявляється на різноманітних рівнях світобуття. Сім використовували в ритуалах давньої магії, воно наявне в орнаментах доби кам’яного віку, скіфської доби, шумерських міфах. Сім днів творення світу, сім кольорів веселки, сім днів тижня, часто використовується в прислів’ях, приказках, душа має сім кіл, за сім ніщо не купується і не продається тощо.

Пізніше у тексті ми з’ясовуємо, що писарчук, будучи вовкулакою, роздумує, що коли не позбудеться прокляття, то буде існувати у вовчій шкурі ще сім років, а потім знову зможе обирати: життя людиною чи серед вовків із чередою і „Чорним Чоловіком”.

Уламками міфологічного світогляду є створення прозаїком образу велетенського Чорного Чоловіка

Побувши у вовчій шкурі, герой усвідомлює, що зможе „жити за своєю волею, а не за чужою”⁶. У труднощах життя герой переконався, що треба шукати небо в серці своїм, шукати птахів у садах своїх. І далі герой каже, що горе, коли ми забудемо про свій перший дім, відірвемося від простоти своєї, дитинності. Буде погано, коли лихо й гординя почне нас поїдати⁷.

Отже, протягом усього твору, звучить основний мотив християнства – зло можна подолати шляхом спокути, яка б стихія не захоплювала тебе, а врятувати душу й тіло зможе віра, церква й каяття. З цією метою автор досконало робить обрамлення твору а шляхом нагромидження синонім, використання інших тропів досягає мети – виховання християнської моралі.

³ Іларіон, митрополит. Дохристиянські вірування українського народу: Іст.-реліг. моногр. – К.: АТ „Оберіг”, 1992. – 442 с. (С. 186)

⁴ В. Шевчук. Птахи з невидимого острова. – К.: Рад. Письменник, 1989. – С. 264.

⁵ Ткач М. Дерево Роду. – К.: „АНФАС”. – 1995. – С. 13.

⁶ В. Шевчук. Птахи з невидимого острова. – К.: Рад. Письменник, 1989. – С. 264.

⁷ В. Шевчук. Птахи з невидимого острова. – К.: Рад. Письменник, 1989. – С. 264.

Andrij Usatij. Valeriy Shevchyk's novels in out of school reading.

In this article considered the problem of analysis novel "Spovid by Valeriy Shevchyk